

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ДУДКА ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 346:336.71

**ПРАВОВА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

**12.00.04 – господарське право;
господарсько-процесуальне право**

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент **Бойчук Роман Петрович**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри господарського права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Устименко Володимир Анатолійович**, Інститут економіко-правових досліджень НАН України, директор, член-кореспондент НАПрН України;

кандидат юридичних наук, доцент **Зуєва Оксана Анатоліївна**, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін.

Захист відбудеться 30 жовтня 2014 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.04 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70.

Автореферат розіслано 26 вересня 2014 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Уркевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження зумовлена трьома обставинами: по-перше, сучасними тенденціями глобалізації розвитку банківської системи України; по-друге, необхідністю серйозних змін у сфері правового регулювання банківської діяльності; по-третє, станом недостатньої наукової розробки проблеми.

Згідно із Законом України «Про Національний банк України» однією з функцій Національного банку України є здійснення банківського регулювання. Порядок здійснення банківського регулювання та нагляду регулює розділ X Закону про НБУ, розділ IV Закону України «Про банки і банківську діяльність», а також інші нормативно-правові акти Національного банку України.

Банківське регулювання законодавець визначає (ст. 1 Закону про НБУ) як систему контролю й активних упорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання в процесі діяльності банків законодавства України й установлених нормативів.

Головним принципом удосконалення системи банківського регулювання є впровадження міжнародно-визнаних норм і стандартів з урахуванням особливостей організації і функціонування українського ринку банківських послуг. А це зумовлює суттєвий розвиток Національним банком України змістових підходів при здійсненні банківського регулювання.

Реформа банківського сектору кожної держави, в тому числі й України, є також фундаментом успішної інтеграції її в світову економіку.

При такому розумінні системи банківського регулювання слід говорити про необхідність більш глибокої і змістової правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності. Потрібен комплекс правових норм, здатних трансформувати цілі та задачі банківської діяльності в положення Банківського кодексу, забезпечити більш повне проникнення банківських принципів в існуюче банківське законодавство, що сприяє зміцненню банківської системи.

У науці господарського права ще недостатньо досліджена правова характеристика банківського регулювання, відсутня єдина концепція правової політики, що визначає актуальність дослідження правового регулювання банківської діяльності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах державної цільової комплексної програми «Проблеми оптимізації правового регулювання економічних відносин в Україні (номер державної реєстрації 0106U002289).

Тему дисертації обговорено на засіданні кафедри господарського права та затверджено Вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 21 грудня 2007 р. (протокол № 4).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в тому, щоб

грунтуючись на наукових напрацюваннях та законодавстві України, повно і комплексно, з позиції системного підходу розкрити зміст правової політики і запропонувати теоретичну модель державного регулювання банківської діяльності в Україні, сформулювати науково обґрунтовані висновки і пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні були визначені такі основні задачі:

- розкрити зміст правової політики як форми політичної діяльності держави;
- з'ясувати стан правової політики в сфері банківської діяльності як окремого напрямку правової політики держави;
- визначити суб'єктів правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності;
- розкрити господарсько-правові засоби державного регулювання банківських відносин;
- визначити пріоритетні напрямки державного регулювання банківської діяльності в Україні;
- розробити законодавчі заходи щодо підвищення ефективності інвестиційної функції банків як акумулятора інвестиційного потенціалу;
- розкрити законодавчі заходи щодо підвищення ефективності пруденційної функції НБУ;
- визначити законодавчі заходи щодо забезпечення незалежності національної банківської системи;
- дослідити питання антикризового правового регулювання банківської діяльності в зарубіжних країнах;
- запропонувати формування антикризової правової політики державного регулювання банківської діяльності в Україні;

Об'єктом дослідження є комплекс суспільних відносин, пов'язаних з функціонуванням банківського сектора економіки, в першу чергу в умовах нестабільності світової фінансової системи.

Предметом дослідження правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні є: теоретичні положення господарського права про регулювання банківського сектора економіки; норми національного законодавства, що регулюють банківський сектор, відповідна правозастосовна практика; норми міжнародного права, а також рекомендаційні документи міжнародних організацій («м'яке право»), пов'язані з публічним регулюванням банківської діяльності; норми права зарубіжних країн, регулюючі банківські відносини, у тому числі норми, спрямовані на відвертання і нівелювання кризових явищ у банківському секторі економіки.

Методи дослідження. Залежно від мети і задач дослідження у процесі роботи над дисертацією використані загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ. Методологічну основу дисертаційного дослідження склав

діалектичний метод пізнання явища процесів, їх постійний розвиток, зокрема тих, що виникають із приводу правового регулювання організації та функціонування банківської системи.

Методологічними засадами дисертаційного дослідження стали також такі наукові методи як: історико-правовий, логічний, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, метод комплексного аналізу.

Емпіричну базу дослідження складають досягнення господарсько-правової науки, міжнародно-правові угоди і конвенції, закони України і постанови Кабінету Міністрів України, інші законодавчі акти як України, так і інших країн, що регулюють питання правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше в юридичній науці України здійснено комплексне теоретичне дослідження змісту правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні та запропоновано теоретичну модель концепції правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні.

У результаті проведеного дослідження дисертантом отримані і виносяться до захисту наступні наукові положення і висновки.

Уперше:

– визначено основні положення змісту правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності як частини державної правової політики щодо розвитку банківського сектору національної економіки, яка представляє собою алгоритм застосування системи організаційно-господарських засобів, спрямованих на забезпечення прав та законних інтересів учасників банківських правовідносин, забезпечення стійкості та функціональності банківської системи як такої, стабільності грошової одиниці України шляхом формування та використання необхідних для цього конкретних правових засобів, механізмів та режимів, що утворюють зміст відповідного законодавчого регулювання в банківській сфері та порядок його застосування.

Правову політику в сфері державного регулювання банківської діяльності за формою можна також визначити як сукупність взаємопов'язаних правових ідей, цілей, принципів і завдань, що реалізуються завдяки господарсько-правовим засобам та механізмам впливу на банківську діяльність. Положення правової політики виступають в якості змістовного наповнення законодавчої політики держави в банківській сфері і зокрема в частині державного регулювання банківської діяльності;

– обґрунтовано положення щодо необхідності виокремити та визнати окремим напрямом економічної політики держави – державну політику в банківському секторі економіки. Правова політика держави в сфері регулювання банківської діяльності і, зокрема, політика в сфері її державного регулювання, є складовою економічної політики держави і формується під впливом цілей і засобів

грошово-кредитної, фінансової, інвестиційної, структурно-галузевої, зовнішньоекономічної та інших напрямів економічної політики у відповідності до ст. 10 Господарського кодексу України.

Враховуючи те, що політика держави в сфері банківської діяльності і зокрема, в частині її державного регулювання спрямована на: політику підтримки національної грошової одиниці; кредитну політику; політику залучення коштів до банківських установ – формування інвестиційного потенціалу банків; політику оптимізації міжбанківських відносин; політику забезпечення стабільності функціонування банківської системи, в тому числі і через застосування антикризових заходів; політику захисту інтересів учасників банківських відносин; політику сприяння концентрації банківського капіталу, її зміст виходить далеко за межі тільки змісту грошово-кредитної політики, яка визначена у ст. 10 Господарського кодексу України, тому вимагає інституціалізації, як окремих напрям державної економічної політики в банківському секторі, а грошово-кредитна політика має набути статусу однієї з її складових. Таким чином, в роботі запропоновано доповнити ст. 10 Господарського Кодексу України окремим напрямом «державна політика в банківському секторі економіки»;

– розроблено авторське визначення правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності, якою є ефективна система організаційно-господарського забезпечення банківської діяльності засобами її державного регулювання, яке має подвійну правову і функціональну природу, адже державне регулювання є і об'єктом такої політики, і водночас її інструментом щодо впливу на усі інші об'єкти – напрями політики в сфері банківської діяльності;

– обґрунтовано положення, що інтегративними об'єктами політики держави в сфері регулювання банківської діяльності є інституціалізовані відносини між суб'єктами та учасниками банківської діяльності, а також і особливості правового положення самих банківських установ, порядок залучення та використання грошових коштів та інших цінностей;

– надано класифікацію засобів державного регулювання банківської діяльності за різними критеріями. По-перше, за об'єктами впливу, по-друге, за характером впливу, по-третє, за правовою природою самих засобів.

В залежності від мети господарсько-правові такі заходи пропонується умовно поділити на превентивні, що застосовуються для уникнення можливих негативних наслідків, обумовлених тією чи іншою економічною ситуацією, протекційні, що вживаються для захисту від загрозливих чинників уже існуючої ситуації, та антикризові заходи;

– внесено пропозицію про необхідність модернізації змісту банківського законодавства в частині забезпечення активізації інвестиційної функції банків. В контексті виконання цього завдання мають відбутися законодавчі зміни в сфері регулювання банківської діяльності. Аргументовано доцільність внесення доповнення до ст. 50 Закону України «Про банки та банківську діяльність» такого

змісту: «Банк може інвестувати кошти в державне підприємство під державну гарантію такої інвестиції». До ст. 7 Закону України «Про інвестиційну діяльність» «Права суб'єктів інвестиційної діяльності» доцільно доповнити положення наступного змісту: «Для банків, що виступають інвесторами в інноваційні проекти у найважливіших галузях економіки України, встановлюється гарантія по цих інвестиціях з боку держави»;

Удосконалено:

– зміст ст.17 Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та запропоновано внесення доповнення такого змісту:

Стаття 17. Повноваження Національного Банку України щодо державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку

Національний Банк України:

– розробляє програми розвитку банківського сектору національної економіки;

– забезпечує стабільність грошової одиниці України на середньо- та короткостроковий періоди;

– сприяє Кабінетові Міністрів України у підготовці прогнозів та програм економічного і соціального розвитку України на довго- та середньострокові періоди;

– систему напрямків щодо посилення пруденційної функції регулювання банківської системи у відповідності з міжнародною практикою і, зокрема, із стандартами «Базель - 2», «Базель - 3», як з специфічними джерелами регулювання банківської діяльності, а саме – правовими звичаями зовнішньоекономічної діяльності банківських установ в напрямку: посилення контролю за фіскальною дисципліною; реформування банківського сектору шляхом ліквідації слабких банків і інтенсифікації процесу консолідації банківського сектору, створення єдиної банківської інфраструктури, удосконалення вимог до універсальних банків, розвитку спеціалізованих кредитних організацій; створення законодавчих умов для усунення протиріччя між об'єктивною необхідністю входження держави в капітал банків та наслідками процесу одержавлення банків.

Набуло подальшого розвитку:

– положення про організаційно-господарські повноваження НБУ щодо здійснення заходів державного регулювання діяльності банківських установ реалізуються в межах функціонування спеціального механізму державного регулювання банківської діяльності. До його основних складових слід віднести:

1. Повноваження Ради Національного банку України та Національного банку України та їх взаємодія щодо формування державної політики в сфері банківської діяльності;

2. Формування державної політики в сфері банківської діяльності, яка

включає в себе такі складові: державна економічна політика в сфері банківської діяльності; правова політика держави в сфері банківської діяльності; законодавча політика держави в сфері банківської діяльності;

3. Формування державної політики щодо державного регулювання діяльності банківських установ;

4. Об'єктивізація названих видів державної політики в змісті Державної програми розвитку банківського сектору національної економіки, інших Законах України, актах Національного банку України;

5. Організаційно-господарські повноваження Національного банку України в частині здійснення державного регулювання банківської діяльності;

6. Система господарсько-правових засобів державного регулювання банківської діяльності;

7. Підстави та правові механізми відповідальності банківських установ за порушення встановлених вимог в сфері застосування засобів державного регулювання банківської діяльності;

– загальнотеоретичні правові підходи до державного регулювання банківських відносин та банківської діяльності, а саме через забезпечення відокремленості НБУ від впливу виконавчої та законодавчої гілок влади, його організаційної та економічної самостійності як регулятора банківської сфери; створення прозорих умов щодо використання населенням фінансових послуг та підвищення рівня захисту прав споживачів фінансових послуг; забезпечення відкритого доступу до наглядової інформації; збільшення інформаційних джерел щодо фінансової діяльності банківської системи; підвищення стійкості та ліквідності банківських установ (механізм обов'язкових резервів); зменшення обсягу (кількості та частки) проблемних активів; регулярний моніторинг та оцінки впливу політики на реальний сектор економіки та банківський сектор; залучення громадськості до обговорення проблем банківського сектору;

– роль Національного банку України у забезпеченні чіткої стратегії та методології визначення оптимальної частки присутності іноземних банків та їх капіталів на українському ринку фінансових послуг. Додатково аргументовано необхідність встановлювати в законодавстві України чіткі обмеження мінімально допустимої частки державного капіталу та максимально допустимої частки іноземного капіталу у банківському секторі та запропоновані шляхи забезпечення незалежності банківської системи України.

Практичне значення одержаних результатів. Положення дисертації обговорювались на засіданнях кафедри господарського права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Основні результати дослідження були викладені дисертантом на таких конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів «Юридична наука очима молодих вчених» (м. Харків, 2008 р.); науково-практичній конференції «Правове забезпечення становлення економіки інноваційного типу в Україні» (м.

Харків, 2009 р.); науково-практичній конференції «Актуальні проблеми модернізації інноваційного законодавства України» (м. Харків, 2010 р.).

Публікації. За темою дисертації автором підготовлено 9 наукових публікацій, із яких 6 статей – у фахових наукових виданнях та тези трьох наукових доповідей на конференціях.

Структура дисертації. Мета і завдання дисертаційного дослідження обумовили його структуру. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації складає 219 сторінок, із яких основний зміст тексту подано на 200 сторінках, загальна кількість використаних джерел – 201.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, мета і задачі, структура дисертації, основні висновки і положення, які визначають наукову новизну дисертації, її теоретичне і практичне значення. Зокрема, наголошено на майже цілковитій відсутності комплексних досліджень щодо змісту правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні, організаційно-господарських засобів, спрямованих на забезпечення прав та законних інтересів учасників банківських правовідносин, удосконалення змісту законодавчого регулювання в банківській сфері та порядок його застосування.

Розділ 1 «Теоретичні питання формування правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності» складається з трьох підрозділів, у яких проводиться аналіз сучасного стану правової політики в сфері банківської діяльності як окремого напрямку правової політики держави, а також суб'єктів правової політики в сфері державного регулювання банківського діяльності та тенденцій розвитку банківського сектору країн ЄС.

У підрозділі 1.1 «Правова політика як форма політичної діяльності держави: сутність, поняття, засоби і форми реалізації» встановлюються і характеризуються визначальні складові та основні напрямки правової політики, вивчаються її специфічні ознаки та характеристики, засоби і форми реалізації.

Обґрунтовано, що основними елементами правової політики є: по-перше, установлення загальнозначущих правил поведінки, які в сукупності складають правову систему сучасності; по-друге, забезпечення реалізації цієї системи; по-третє, розв'язання за допомогою права спірних ситуацій, а також залучення до відповідальності за порушення норм права. Термін «правова політика» може бути інтерпретований як в об'єктивному, так і в суб'єктивному змісті. В об'єктивному розумінні правову політику розглядають як сферу суспільних відносин, що не залежать від волі конкретного суб'єкта. У суб'єктивному змісті правова політика є сукупністю вольових установок і поведінкових чинників, що зумовлюють спрямованість і результативність діяльності конкретних суб'єктів політико-правових відносин..

На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що правова політика держави реалізується в особливих формах. Форма реалізації правової політики – це об'єктивно втілена й формально відособлена діяльність держави як основного суб'єкта політичної системи, здійснювана на основі права за допомогою політичних засобів і методів, спрямована на досягнення цілей правової політики. Формами реалізації правової політики є такі види державної діяльності: законотворчість, реалізація права у формі його застосування, здійснення правосуддя, здійснення заходів юридичної відповідальності за правопорушення.

У підрозділі 1.2 «Правова політика в сфері банківської діяльності як окремий напрямок правової політики держави» досліджено та сформульовано цілу низку теоретичних положень, що мають бути покладені у створення механізму формування та реалізації правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні. До таких положень необхідно віднести поняття «правова економічна політика», «правова політика у сфері державного регулювання банківської діяльності», визначено подвійну правову і функціональну природу державного регулювання банківської діяльності, адже воно є і об'єктом такої політики, і водночас її інструментом щодо впливу на усі інші об'єкти – напрями політики у сфері банківської діяльності, а також внесено низку пропозицій щодо вдосконалення законодавства про банківську діяльність.

У підрозділі 1.3 «Суб'єкти правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності» досліджено, що суб'єкти правової політики є основними провідниками державних інтересів у сфері формування й реалізації права.

На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що суб'єктів правової політики можна визначити як правосуб'єктних осіб, наділених державно-владними повноваженнями, які здійснюють відповідні види діяльності для досягнення цілей правової політики. Системотворчим чинником, який дає змогу відмежувати суб'єкти правової політики від решти суб'єктів, що так чи інакше впливають на її формування й реалізацію, є їхній особливий політико-правовий статус, суть якого полягає у володінні державно-владними повноваженнями.

Класифікація суб'єктів правової політики може бути здійснена на основі різних критеріїв. Їх можна класифікувати на:

- уповноважені й опосередковані – залежно від ступеня їх участі у формуванні й реалізації правової політики;
- загальної компетенції й спеціальної компетенції – за обсягом повноважень;
- колективні й індивідуальні – відповідно до форми діяльності й прийняття рішень.

Розділ 2 «Державне регулювання банківської діяльності як ключовий компонент державної політики в цій сфері» складається з п'яти підрозділів, у яких аналізується сучасний стан господарсько-правових засобів державного

регулювання банківських відносин в Україні. Державне регулювання банківської діяльності здійснюється як вплив держави на відносини в банківській сфері з метою регулювання господарських відносин, запобігання виникненню різноманітних ризиків, забезпечення публічних та приватних інтересів шляхом застосування необхідних засобів державного регулювання.

У підрозділі 2.1 «Господарсько-правові засоби як інструменти реалізації правової політики державного регулювання банківської діяльності» досліджено та представлено систему засобів державного регулювання банківської діяльності, в якій виділяються прості та складні засоби. До простих засобів належать погодження, дозвіл, ліцензування, сертифікація. Одним зі складних засобів є призначення тимчасової адміністрації неплатоспроможного банку, що включає в себе такий засіб, як сертифікація діяльності тимчасового адміністратора. Отже окремі засоби можуть складатися з частин, що також виступають самостійними засобами правового регулювання.

Класифікацію засобів державного регулювання можна провести на підставі таких критеріїв: за об'єктами та напрямками правової політики у сфері банківських послуг (засоби грошово-кредитної політики, антикризові, засоби, спрямовані на захист прав споживачів та підтримання конкурентних умов функціонування банківської системи); за складністю засобів (складні, прості); за метою їх застосування (превентивні, протекційні, антикризові); за умовами (часом) їх застосування (загальні, спеціальні).

Поняття «механізм державного регулювання банківської діяльності» розглядається в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні механізм державного регулювання передбачає всю сукупність засобів регулюючого впливу на функціонування банківської системи. На наш погляд, цей механізм можна представити за допомогою запропонованих класифікацій засобів державного регулювання. У вузькому розумінні під механізмом державного регулювання можна розуміти і механізм реалізації окремого засобу державного регулювання.

У підрозділі 2.2 «Пріоритетні напрямки державного регулювання банківської діяльності в Україні» встановлюються та характеризуються визначальні складові та основні напрямки державного регулювання банківської діяльності в Україні.

Обґрунтовано, що особливе місце в системі державної політики у сфері банківської діяльності займає політика створення та функціонування ефективної системи організаційно-господарського забезпечення банківської діяльності засобами її державного регулювання, тому що цей напрям має подвійну правову і функціональну природу, адже державне регулювання є і об'єктом такої політики, і водночас її інструментом щодо впливу на всі інші об'єкти – напрямки політики у сфері банківської діяльності.

На основі проведеного аналізу запропоновано доповнити частину 1 ст. 11 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і

валютного контролю» від 19.02.1993 р. № 15-93 таким положенням щодо компетенції НБУ:

«1. Національний банк України у сфері валютного регулювання: розробляє законопроекти щодо валютної політики України, здійснює валютну політику враховуючи принципи загальної економічної політики України; складає разом з Кабінетом Міністрів України проект закону про платіжний баланс України; контролює дотримання затвердженого Верховною Радою України ліміту зовнішнього державного боргу України».

У підрозділі 2.3 «Законодавчі заходи щодо підвищення ефективності інвестиційної функції банків як акумулятора інвестиційного потенціалу» встановлено та обґрунтовано необхідність доповнення інвестиційної політики держави спеціальними заходами щодо заохочення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Для цього пропонується:

- звільнити від оподаткування прибутки підприємств, спрямовані на впровадження інноваційних технологій у соціально значущих сферах (медична допомога, освіта, охорона правопорядку, служби екстреної допомоги тощо);

- запровадити порядок створення інноваційних асоціацій як засобу концентрації виробничими підприємствами фінансових ресурсів та розподілу ризиків реалізації інноваційних проєктів;

- розробити державну систему страхування ризиків інноваційної діяльності, зокрема, спеціально створеною державною чи державно-приватною страховою компанією;

- розробити механізми субсидування процентних ставок за кредитами, що надаються на реалізацію інвестиційних проєктів у пріоритетних напрямках: енергозбереження, індустріалізації, агровиробництва, розвитку економіки депресивних регіонів тощо;

- сформувавши регуляторні та податкові стимули надання комерційними банками довгострокових інвестиційних кредитів;

- відновити розбудову системи довгострокового рефінансування комерційних банків, які надають кредити для реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів;

- налагодити консультації НБУ з комерційними банками щодо вдосконалення механізмів державної підтримки банків та спрямування їх ресурсів на кредитування реального сектора економіки;

- НБУ розробити рекомендації (а в окремих випадках – зобов'язання) комерційним банкам, що використовують різні форми державної підтримки, у пріоритетному порядку спрямовувати кошти на кредитування реалізації інвестиційних пріоритетних проєктів;

- запровадити механізми державного страхування інвестиційних кредитів, у першу чергу, – виданих малим підприємствам, що розробляють та впроваджують інновації, і діяльність яких пов'язана зі значним інвестиційним

ризиком;

- установити для інвестиційних банків менш жорсткі вимоги щодо резервування та ставок рефінансування з боку НБУ;
- розробити організаційно-правові механізми заохочення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання;
- розробити законодавчі стимули реінвестування в розвиток, чіткі стимули реалізації інноваційних проєктів (особливо у сферах енергозбереження, енергоефективності), стимули для збільшення в подальшій перспективі інвестиційного імпорту.

На основі проведеного аналізу, положення ст. 50 Закону України «Про банки та банківську діяльність» доцільно доповнити такою нормою: «Банк може інвестувати кошти в державне підприємство під державну гарантію такої інвестиції». До ст. 7 «Права суб'єктів інвестиційної діяльності» Закону України «Про інвестиційну діяльність» доречно включити положення такого змісту: «Для банків, що виступають інвесторами у найважливіших галузях економіки України, встановлюється гарантія по цих інвестиціях з боку держави».

У підрозділі 2.4 «Законодавчі заходи щодо підвищення ефективності пруденційної функції НБУ» встановлюються та характеризуються заходи щодо посилення пруденційної функції банківської системи, які мають бути спрямованими на такі аспекти діяльності:

- посилення контролю за фіскальною дисципліною;
- реформування банківського сектору шляхом ліквідації слабких банків і інтенсифікації процесу консолідації банківського сектору, створення єдиної банківської інфраструктури, удосконалення вимог до універсальних банків, розвитку спеціалізованих кредитних організацій;
- подальша капіталізація банківської системи на основі подолання суперечності між необхідністю посилення контролю за виконанням банками вимог щодо нормативу адекватності капіталу та потребою вивільнення ресурсів для розширеного кредитування економіки, що потребує зниження нормативу адекватності;
- подолання суперечності між необхідністю зниження доларизації економіки та доцільністю для банків тримати частину капіталу в іноземній валюті, що підсилить протидію валютним ризикам;
- створення «госпітального банку», що акумулюватиме слабкі активи банків на основі принципів, запроваджених в країнах ЄС щодо протидії банківським кризам;
- зміцнення ресурсної бази банків шляхом розвитку механізмів цільового внутрішнього запозичення (облігаційні позики) та надання державної підтримки у формі гарантій;
- підвищення довіри до банків через реформування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом передачі Фонду функцій для участі в ліквідації та

запровадженні тимчасової адміністрації у проблемних банках за недопущення створення системи подвійного нагляду за діючими банками та підвищення розміру зборів з банків;

- перегляд принципів регулювання присутності іноземного капіталу в банках України в напрямі забезпечення спрямування коштів іноземних інвесторів у пріоритетні сфери економіки України через формування синдикатів для фінансування інфраструктурних проєктів і регіональних програм розвитку;

- забезпечення моніторингу змін регуляторних правил, які будуть прийняті Базельським та Європейським комітетами з питань банківського нагляду щодо оцінки ризиків та підвищення вимог до достатності капіталу, оцінка їх відповідності потребам розвитку банківського сектору в Україні та внесення відповідних змін у регуляторні акти НБУ;

- створення єдиної системи кризового менеджменту, яка включатиме макро- і мікропруденційний нагляд із посиленням ролі НБУ як основи макропруденційного нагляду, насамперед посилення нагляду за системно важливими кредитно-депозитними установами.

У підрозділі 2.5 «Законодавчі заходи щодо забезпечення незалежності національної банківської системи» досліджено та запропоновано такі шляхи забезпечення незалежності банківської системи України:

- підвищення рівня капіталізації банків, створення умов для розширення ресурсної бази, яка б відповідала вимогам економіки України;

- впровадження стандартів корпоративного управління банками, зокрема, прозорості їх діяльності;

- розробка нормативно-правових актів, які б визначали організаційно-правові механізми активізації ринку державних цінних паперів;

- розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавчо-нормативної та методичної бази, а також діючого режиму грошово-кредитної політики, що базується на прив'язці гривні до долара США, формуючи передумови нарощення резидентами активних та пасивних операцій саме в іноземній валюті.

Розділ 3 «Проблеми правового забезпечення антикризового регулювання банківської діяльності» складається з двох підрозділів, у яких досліджено окремі питання антикризового правового регулювання банківської діяльності в зарубіжних країнах.

У підрозділі 3.1 «Окремі питання антикризового правового регулювання банківської діяльності в зарубіжних країнах» досліджено як на рівні міжнародного права (у тому числі «м'якого»), так і на рівні національного фінансово-правового регулювання банківського сектору економіки в різних країнах відбуваються визначні трансформаційні процеси, спрямовані на нівелювання виявлених у результаті кризи пробілів правового регулювання й запобігання майбутнім кризам. За всієї різноманітності підходів світове співтовариство сконцентрувалося на правовому регулюванні, що передбачає:

- збільшення законодавчих вимог до кількісних і якісних показників до капіталу кредитних організацій, прозорості їх діяльності, підвищення якості ризик-менеджменту й управління;

- оптимізацію структури регуляторів, у тому числі створення цільових спеціалізованих регуляторів, підвищення чіткості поділу повноважень у сфері банківського регулювання, наділення регуляторів надзвичайними повноваженнями, збільшення ступеня незалежності регуляторів;

- підвищення якості моніторингу системного ризику (ризиків ситуації, коли банкрутство одного учасника фінансового ринку тягне банкрутство інших учасників і виникає «ланцюгова реакція» банкрутств) і виявлення системно ризикових організацій, створення спеціалізованих органів щодо аналізу загальної ситуації на фінансовому ринку й вироблення відповідної регулятивної політики, збільшення вимог до системно ризикових організацій і поширення цих вимог на формально небанківські, але тісно пов'язані з банківськими структури;

- реформування порядку реструктуризації неспроможних банків, створення механізмів «упорядкованої ліквідації», відмова від принципу «занадто великий, щоб збанкрутіти» (too big to fail), перерозподіл ризиків системно значущих фінансових організацій із покладанням цих ризиків на кредиторів і акціонерів, виключення витрат засобів платників податків на врегулювання неспроможних банків, уведення «банківського податку»;

- оптимізацію банківського нагляду, у тому числі закріплення за органами банківського нагляду права застосовувати економічні методи дослідження, зокрема в рамках механізму мотивованих суджень;

- підвищення ступеня захисту прав споживачів фінансових послуг.

У підрозділі 3.2 «Формування антикризової правової політики державного регулювання банківської діяльності в Україні» запропоновано розробку цілісної концепції антикризового банківського законодавства й створення на базі такої концепції комплексного закону про антикризові заходи на банківському ринку, а також внесенням змін і доповнень у законодавство про НБУ, банки і банківську діяльність. Обґрунтована необхідність розробки рамкового закону про юридичних осіб публічного права з подальшим приведення у відповідність окремих законів про кожну юридичну особу публічного права. Це допоможе регуляторам мати всі необхідні ринкові й адміністративні інструменти для ефективної реалізації антикризової політики, обґрунтована необхідність створення міжвідомчої ради щодо фінансової стабільності, наділеної повноваженнями зі збору інформації (у тому числі конфіденційної) про стан фінансових ринків, аналізу їх на предмет системного ризику, розробки політики в галузі системно ризикових організацій (критерії, нагляд, додаткові вимоги), визначення цих системно ризикових організацій і створення відповідних пропозицій і рекомендацій, а також запропоновано п.2 ст.75 «Закону України «Про банки і банківську діяльність» викласти в такій редакції: «банк не виконав

безспірну грошову вимогу вкладника або іншого кредитора, строк якої настав п'ять і більше робочих днів тому. Безспірною грошовою вимогою вкладника або іншого кредитора є вимога, яка підтверджена судовим рішенням, що набрала законної сили або визнана банком».

ВИСНОВКИ

У дисертації з позиції системного підходу розкрито сутність та зміст правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності на основі наукових напрацювань, аналізу національного та іноземного законодавства, практики його застосування та вирішено актуальне наукове завдання вдосконалення законодавства в сфері правової політики державного регулювання банківської діяльності в Україні. У результаті проведеної роботи виявлено ряд теоретичних і практичних проблем щодо предмету дослідження і підготовлені відповідні висновки та пропозиції для їх вирішення, до основних із яких належать такі:

1. Правова політика в сфері державного регулювання банківської діяльності є частиною державної правової політики щодо розвитку банківського сектору національної економіки і являє собою алгоритм застосування системи організаційно-господарських засобів, спрямованих на забезпечення прав та законних інтересів учасників банківських правовідносин, забезпечення стійкості та функціональності банківської системи як такої, стабільності грошової одиниці України шляхом формування та використання необхідних для цього конкретних правових засобів, механізмів та режимів, що утворюють зміст відповідного законодавчого регулювання в банківській сфері та порядок його застосування.

Правову політику в сфері державного регулювання банківської діяльності за формою можна також визначити як сукупність взаємопов'язаних правових ідей, цілей, принципів і завдань, що отримують формалізацію у вигляді актів НБУ та реалізуються завдяки визначеним господарсько-правовим засобам та механізмам впливу на банківську діяльність. Положення правової політики виступають як змістовне наповнення законодавчої політики держави в банківській сфері і зокрема в частині державного регулювання банківської діяльності.

2. Зміст національної правової політики у сфері банківської діяльності в сучасний момент повинен визначатися застосуванням таких правових механізмів забезпечення стабільності банківської системи, її розвитку та стійкості до впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків: 1) залучення громадськості до обговорення проблем банківського сектору, підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні; 2) регулярний моніторинг та оцінки впливу заходів банківської політики держави на реальний сектор економіки та банківський сектор; 3) зменшення обсягу (кількості та частки) проблемних активів; 4) підвищення стійкості та ліквідності банківських установ

(механізм обов'язкових резервів); 5) збільшення інформаційних джерел щодо фінансової діяльності банківської системи, підвищення прозорості інформації для потенційних інвесторів; 6) забезпечення відкритого доступу до наглядової інформації; 7) створення прозорих умов щодо використання населенням фінансових послуг та підвищення рівня захисту прав споживачів фінансових послуг; 8) забезпечення відокремленості НБУ від впливу виконавчої та законодавчої гілок влади, його організаційної та економічної самостійності як регулятора банківської сфери.

3. Правова політика держави в сфері регулювання банківської діяльності і, зокрема, політика в сфері її державного регулювання є складовою економічної політики держави і формується під впливом цілей і засобів грошово-кредитної, фінансової, інвестиційної, структурно-галузевої, зовнішньоекономічної та інших напрямів економічної політики відповідно до статті 10 Господарського Кодексу України. Ураховуючи те, що політика держави в сфері банківської діяльності і зокрема, в частині її державного регулювання спрямована на: політику підтримки національної грошової одиниці; кредитну політику; політику залучення коштів до банківських установ – формування інвестиційного потенціалу банків; політику оптимізації міжбанківських відносин; політику забезпечення стабільності функціонування банківської системи, в тому числі й через застосування антикризових заходів; політику захисту інтересів учасників банківських відносин; політику сприяння концентрації банківського капіталу, її зміст виходить далеко за межі тільки змісту грошово-кредитної політики, яка визначена у ст. 10 Господарського Кодексу України, тому вимагає інституціалізації, як окремий напрям державної економічної політики в банківському секторі, а грошово-кредитна політика має набути статусу однієї з її складових.

4. Державне регулювання банківської діяльності являє собою регулюючий вплив держави на відносини в банківській сфері, з метою регулювання господарських відносин, запобігання виникненню різноманітних ризиків, забезпечення публічних та приватних інтересів шляхом застосування необхідних засобів державного регулювання.

5. Державне регулювання банківської діяльності носить складний, ієрархічний характер. У системі засобів державного регулювання банківської діяльності необхідно виділяти прості та складні засоби. Класифікацію засобів державного регулювання можна провести на підставі таких критеріїв: за об'єктами та напрямками правової політики в сфері банківських послуг (засоби грошово-кредитної політики, антикризові, засоби спрямовані на захист прав споживачів та підтримання конкурентних умов функціонування банківської системи); за складністю засобів (складні, прості); за метою їх застосування (превентивні, протекційні, антикризові); за умовами (часом) їх застосування (загальні, спеціальні).

6. Механізм державного регулювання банківської діяльності формує

застосування Національним банком України та Фондом гарантування вкладів на основі положень законодавства України комплексу засобів регулюючого впливу щодо певних об'єктів з визначеною метою та кінцевим результатом. Особливостями цього механізму є взаємодія і узгодженість засобів регулюючого впливу, а також їх відповідність нормам права. Поняття «механізм державного регулювання банківської діяльності» можна розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні механізм державного регулювання передбачає всю сукупність засобів регулюючого впливу на функціонування банківської системи. На наш погляд, цей механізм можна представити з допомогою запропонованих класифікацій засобів державного регулювання. У вузькому розумінні, під механізмом державного регулювання можна розуміти і механізм реалізації окремого засобу державного регулювання.

7. Запропоновані такі шляхи забезпечення незалежності банківської системи України: підвищення рівня капіталізації банків, створення умов для розширення ресурсної бази, яка б відповідала вимогам економіки України; впровадження стандартів корпоративного управління банками, зокрема, прозорості їх діяльності; розробка нормативно-правових актів, які б визначали організаційно-правові механізми активізації ринку державних цінних паперів, нерозвиненість інструментів якого суттєво обмежує можливості інвесторів щодо вкладення вільних коштів у національній валюті; розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавчо-нормативної та методичної бази, а також діючого режиму грошово-кредитної політики, що базується на прив'язці гривні до долара США та тим самим створює передумови нарощення резидентами активних та пасивних операцій саме в іноземній валюті; визначення в Конституції України та Законі України «Про Національний банк України» підстав для внесення Президентом України до Верховної Ради України подання щодо звільнення з посади Голови НБУ; розробка та затвердження Національним банком України чітких критеріїв та методології визначення оптимальної частки присутності іноземних банків та їх капіталів на українському ринку фінансових послуг.

8. Запропоновано законодавчо врегулювати поняття системного ризику, як ризику того, що неспроможність однієї банківської установи виконати свої зобов'язання або що порушення функціонування самої банківської системи призведе до нездатності інших банків або фінансових інститутів інших складових фінансової системи виконати свої зобов'язання належним чином. Визначити регулятора, що контролює системно ризикові організації і розробляє заходи антикризової політики, спрямованої на боротьбу із системним ризиком.

9. Законодавче врегулювання поняття системного ризику; визначення регулятора, що контролює системно ризикові організації і розробляє заходи антикризової політики, спрямованої на боротьбу із системним ризиком; зниження розподілу тягара санатції на платників податків, у тому числі за рахунок введення в Україні «банківського податку» (формування публічного антикризового фонду за

моделлю фонду обов'язкового страхування внесків); підвищення ступеня захисту прав споживачів фінансових послуг (у тому числі за рахунок створення інституту відповідного вповноваженого й спрощення порядку вирішення спорів); розширення кола суб'єктних видів внесків і рахунків, що підлягають страхуванню системою страхування внесків допоможуть значною мірою розв'язати зазначені проблеми в Україні й суттєво підвищити ступінь антикризового захисту держави.

Зазначені регулятивні зміни, проведені з урахуванням викладених у цій праці пропозицій складанням цілісної концепції розвитку антикризового банківського законодавства й створенням на базі такої концепції комплексного закону про антикризові заходи на банківському ринку, а також внесенням змін і доповнень у законодавство про НБУ, банки і банківську діяльність.

10. Запропоновано п.2 статті 75 «Закону України «Про банки і банківську діяльність» викласти в такій редакції: «банк не виконав безспірну грошову вимогу вкладника або іншого кредитора, строк якої настав п'ять і більше робочих днів тому. Безспірною грошовою вимогою вкладника або іншого кредитора є вимога, яка підтверджена судовим рішенням, що набрало законної сили або визнана банком».

11. Обґрунтовано застосування принципу «занадто великий, щоб збанкрутуватися» тільки до системоутворюючих банків. Для відновлення платоспроможності системоутворюючих банків у найкоротші терміни повинно бути впроваджено цілий ряд конкретних антикризових заходів, перелік яких має бути диференційованим залежно від того, чи можливо реальне відновлення платоспроможності проблемних банків.

12. Початок XXI ст. характеризується активізацією процесів глобалізації світової фінансової сфери та посиленням уваги до українського банківського сектору іноземних банківських груп. Максимально можливий рівень присутності іноземного капіталу на банківському ринку має становити 30 %, а у крайньому разі – 50 %. Отже, мова йде про можливість залежного розвитку банківського сектора, пов'язаного зі втратою вітчизняного контролю за діяльністю банківської системи. Уникнути такої ситуації можна, встановлюючи в законодавстві України чіткі обмеження мінімально допустимої частки державного капіталу та максимально допустимої частки іноземного капіталу в банківському секторі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Дудка І. М. Державне регулювання банківських відносин як ключовий компонент державної політики в цій сфері / І. М. Дудка // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 162–168.

2. Дудка І. М. Державне регулювання банківської діяльності в умовах світової фінансової кризи / І. М. Дудка // Юридична Україна. – 2010. – № 2. – С. 90–96.

3. Дудка І. М. Пріоритети розвитку правової економічної політики України / І. М. Дудка // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 194–198.
4. Дудка І. М. Національна правова політика в банківському секторі економіки / І. М. Дудка // Юридична Україна. – 2011. – № 1. – С. 85–92.
5. Дудка І. М. Джерела правової регламентації державного регулювання банківських відносин / І. М. Дудка // Вісник НЮА. – 2010. – № 3. – С. 127–134.
6. Дудка І. Н. Проблемы правовой институализации банковской экономической политики в Украине / И. Н. Дудка // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов, (г. Курск, Российская Федерация). – 2013. – № 8. – С. 56–59.
7. Дудка І. М. Теоретичні основи правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності / І. М. Дудка // Юридична наука очима молодих вчених: тези доп. та наук. повідомл. всеукр. наук. практ. конф. молодих учених та здобувачів, 16–17 трав. 2008 р. з нагоди II всеукр. фестивалю науки. – Х.: Кроссрод, 2008. – С. 154–156.
8. Дудка І. М. Функції НБУ в умовах світової фінансової кризи: Господарсько-правові аспекти / І. М. Дудка // Актуальні проблеми модернізації інноваційного законодавства України: тези доп. наук. практ. конф., 28 жовт. 2010 р. – Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2010. – С. 103–106.
9. Дудка І. М. Господарсько-правова доктрина розвитку банківського сектору економіки України / І. М. Дудка // Правове забезпечення становлення економіки інноваційного типу в Україні: Матеріали наук. практ. конф., 15 грудня 2009 р. – Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2011. – С. 108–110.

АНОТАЦІЯ

Дудка І. М. Правова політика в сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти та науки України, Харків, 2014.

Дисертацію присвячено дослідженню правової політики у сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні як цілісного об'єкта правового регулювання. У роботі проаналізовано ключові ознаки та тенденції розвитку ринку банківських послуг як об'єкта господарсько-правового впливу.

Сформульовано низку теоретичних положень, що мають бути в основі механізму формування та реалізації правової політики в сфері державного регулювання банківської діяльності в Україні. До таких положень необхідно віднести поняття «правова економічна політика», «правова політика у сфері державного регулювання банківської діяльності», визначено подвійну правову і функціональну природу державного регулювання банківської діяльності, адже

воно є і об'єктом такої політики, і водночас її інструментом щодо впливу на всі інші об'єкти – окремі напрями політики у сфері банківської діяльності, а також зроблено пропозиції щодо вдосконалення законодавства про банківську діяльність.

Ключові слова: правова економічна політика, правова політика у сфері державного регулювання банківської діяльності, банківська діяльність, антикризове регулювання банківської діяльності, законодавство про банківську діяльність,

АННОТАЦІЯ

Дудка І. Н. Правовая политика в сфере государственного регулирования банковской деятельности в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 – хозяйственное право; хозяйственно-процессуальное право. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2014.

Диссертация посвящена исследованию вопросов правовой политики в сфере государственного регулирования банковской деятельности в Украине. В работе проанализированы ключевые признаки и тенденции развития рынка банковских услуг как объекта хозяйственно-правового влияния.

Сформулирован ряд теоретических положений, которые должны быть положены в основу механизма формирования и реализации правовой политики в сфере государственного регулирования банковской деятельности в Украине. К таким положениям необходимо отнести понятия «правовая экономическая политика», «правовая политика в сфере регулирования банковской деятельности». Определена двойная правовая и функциональная природа государственного регулирования банковской деятельности, так как оно является и объектом такой политики, и, одновременно, ее инструментом, влияющим на все другие объекты – отдельные направления политики в сфере банковской деятельности, а также внесен ряд предложений по совершенствованию законодательства о банковской деятельности.

Процесс формирования рыночной экономики и фундаментальные изменения в правовом пространстве привели к существенным преобразованиям в сфере банковской деятельности. При этом важным регулятором хозяйственных отношений в этой области остаются хозяйственно-правовые нормы, которые в процессе их реализации обеспечивают хозяйственный правовой порядок.

Проблема предотвращения и нейтрализация реальных и потенциальных угроз в банковской системе Украины, как неотъемлемой части национальной безопасности и выработки оптимальной стратегии ее обеспечения в неразрывном единстве с формами реализации государственной экономической политики требует применения соответствующего направления экономической политики

государства с присущим ему законодательно определенным комплексом мероприятий. Политико-правовой феномен «государственная политика» не получил в законодательном обеспечении деятельности государства адекватную его значению и роли правовой институционализации.

Успешное денежно-кредитное регулирование рыночной экономики возможно при наличии в государстве соответствующей институциональной основы. Ключевыми составляющими ее является банковская система и денежный рынок.

Ключевые слова: правовая экономическая политика, правовая политика в сфере государственного регулирования банковской деятельности, банковская деятельность, антикризисное регулирование банковской деятельностью, законодательство о банковской деятельности.

ANNOTATION

Dudka I. N. The law policy in the government management of banking operations in Ukraine. – Manuscript copyright.

Thesis for a candidate's degree in law with a specialization 12.00.04 in economic law; economic and procedurallaw.–YaroslavMudry National Law University, Ministry of education and science of Ukraine, Kharkov, 2014.

The thesis is dedicated to studying the law policy issues in the field of government management of banking operations in Ukraine. The key indicators and tendencies of development of the banking services market as a subject of economic and legal influence has been analyzed in the work.

A number of theoretical propositions to be taken as a principle of forming and implementing the law policy issues in the field of government management of banking operations in Ukraine has been defined. Thepropositions should include such concepts as «the law economic policy», «the law policy in the government management of banking operations». The dual legal and functional nature of the government management of banking operations, as the management constitutes both the subject of the policy and its instrument influencing all other subjects – directions of the policy in the field of banking operations, has been determined; a number of suggestions on improvement of banking law has been put forward.

Key words: law economic policy, law policy in the government management of banking operations, banking operations, crisis management in banking, banking law.

Відповідальний за випуск:
кандидат юридичних наук, доцент Барахтян Н.В.

Підписано до друку 23.09.2014 р. Формат 60х90 1/16.
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Ум. друк. арк. 0,7 Обл. – вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам № _____

Друкарня Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77